

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Preceptorium diuine legis venerabilis fratris Joha[n]nis
Nider de ordine predicatorum**

Nider, Johannes

Nurnberge, 28.VII. 1496

Decimum de satisfactione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31252

vt nshil ibi dicat hō sc̄iēter falsoū fir-
cere se laudādo vel vītugando etiam se
qz tūc mentiēdo cōtra mentē loquen-
do fieret p̄ctō. Itē sit nuda absqz ob-
scuritare vboꝝ occultatē p̄crā aut cir-
cūstātias. h̄ p̄fīens oia cōfītēda quan-
tūcung sūnt turpia expīnatv̄ p̄t ho-
nestē z decēter. taliter tñ z cū talibus
verbis vt p̄fēsor plene z clare intelligi-
gar p̄cti spēm z circūstātias aggrouā-
tes.

Ruoto qñ id est. tps p̄fīedi ob-
sernādū ē. Vbi notandū q ex p̄cepto
ecclie ois vtriusqz i decretał. tenet hō
ad cōfēssione ī oī anno ad min⁹ se⁹. z
potissime in q̄drageſima aī pasca. qz
tūc q̄libet tenet cōlcare. iux⁹ decre. ois
vtriusqz sex⁹. Hcō dicit Hco. ex p̄ce
pto diuino ille q cōmisit mortale q̄
nō ē p̄fēsus. tenet illud p̄fīteri q̄fīcūqz
est in mortis articulo. q̄a quilibet qñ
sibi imminet iudicium dānationis z in-
dicium misericōdie. tenet se ad misericōdiam p̄-
parare quātū p̄t. h̄ ibi est hūtūsimodī
sc̄z in infirmitate vbi merito formidat
sibi morte iminere. Hecūdo q̄fīcūqz
se exponit actib⁹ pericolosis ad mor-
tem. sicut in bello mortali. in naufra-
gio. z in similibus. Tertio qñ vult ex-
ercere actus q̄bus sp̄aliter debet reue-
rentia. vt qñ vult cōicare v̄el celebrare.
p̄fīteri debet post mortale p̄ctū. ha-
bita sacerdotis copia. Subdit Hco.
Et in sib⁹ sile ē iudicium. Quarto
qñ quis h̄ p̄ntiam ei⁹ qui p̄t eū ab-
soluere z verisimiliſ timet q̄ nō sit il-
lus vi alteri⁹ absoluere potēts p̄sen-
tiā vñc̄ in postep habitur⁹. Itē q̄nto
tenet qñ p̄scia erronea aut dubiū. p̄ba-
ble augeret ad p̄fīendū. Itē sexto qñ
vouissat certis t̄pib⁹ velle confiteri.

SEx h̄cedētib⁹ oib⁹ patet z mani-
feste sequit̄ q̄ in certis casib⁹ ē p̄fē-
satio necessario iteranda. Primo qñ
quis dividit p̄fēssione sic q̄ sc̄iēter z a-
pposito. reseruat aliqđ mortale. quod

oīno nō vñlt p̄fīteri. Aut qđ nō vñlt si
li sacerdoti h̄ alteri p̄fīteri. Tals rene-
tur oia p̄fēssa iterato cōfīteri etiā ta-
cītum p̄ctū qđ tacuit sc̄iēter. Secūdo
qñ cōfītēs ē in exēcīcatōe maiori. qz
tunc dīc. Tho. in. iiiij. dls. xvij. nō par-
tīceps esse p̄t sac̄roꝝ. nīsi sit p̄us a vi-
culo absolutus p̄fato. Tertio qñ quis
contēnit satisfactionē aut negligit im-
plere satisfactionē z satisfactionis ob-
liuiscit. Tunc fīm aliquā confessionem
oporet iterare. alias nesciret satisfa-
ctionē int̄tingere. Dicit tñ Bonaeſi.
q̄ primus z tertius casus intelligunt
quādo cōfīteri mutat cōfēsorē. Nam
si p̄cedētī cōfīteſ z talis memorat de
peccat̄. tunc non oporet iterari. Aut
non. tunc oporet fīm aliquās iterari.
Item non oporet iterari p̄p̄re pecca-
ti obliu recordationē h̄ sufficit obliuī
cōfīteri p̄ctū z obliuīonē p̄p̄re negli-
gentie. z alia p̄fēssa in generali dī-
cere. puta cū plura cōfēssus sum obli-
tus fui etiā de istis. **N**uo ad tertīū **T**
principale. de generali cōfēssione no-
tandū ē. q̄ generalis p̄fēsio ē duplex
Quedā generalis z publica q̄ fīrī so-
let in accessu sacerdotē ad altār: post
sermonē ad apl̄m. In religiōs⁹ etiā
quibusdā ī p̄ma z aī compl̄toriū.
Hec valet ad remissionē ventaliū. qñ
quis dirigit cōtra ea cōfēssione illam
ad deletionē culpe eoꝝ z pene totius
vel partis fīm exigentia deuotōnis z
actualis p̄fītōnis etiā ī generali.
Ulla est generalis sacramētalis ī fine
cōfēssōnis vbi post scīta z cōfēssa p̄c-
ulariter dat quis se reūm ī multis
alijs. p̄t de ignoratis supra dicēt̄ z
etiā de obliūtis. Et talis valet ad de-
letionē etiā mortaliū ventaliū.
Et plus h̄ precedens non sacramen-
talis. quia ibi est vīs clauīum.

Capitulum .x. de satisfectione.

Preceptum III

Capi.

X

Satisfactio. quia est tercia pars penitentie. idcirco circa eas tria sunt videnda. Primo qua de causa oportet fieri. et in quibus consistat Secundo de remedijis contra recidivam peccati. Tertio de piculo eorum q tardant a cōuertere et satisfacere. **D**ictum ad pri mū notandum ēm Tho. in. iiiij. dis. xliij. ad videndum quod et cur oporteat satisfaciēre deo sacerdotio accipi debet in hūanis. Nā hō q offendit p̄ximuz peccat contra amiciciā. inqntū sibi affectū debitū nō impēdit. Et euā peccar ēq̄litatē iusticie. inqntū rem alteri debita subirabit. Sic peccator quantū ad affectū peccati amiciciā dei violat. et q inobedientiā diuinæ legis deo debitum subirabit. Ex pmo amittere gram et incurrit offensam. Ex secō meret penā. cuius etiā post actus peccati cessatio nē manet debitor et sp̄ vīc̄ ad pñiam de peccato. illa autē obligatio ad penā vocat reatus peccati. Cōtingit autē inter hoies aliquā dimitti offensam alicui. et hoc q̄ reparatiōne amiciciā nō dimissa pena satisfactoria. vi cum offendēs placat offensum verbis et taliter q̄ recipit eū in pristinā amiciciā. attamen offensus adhuc ab eo exigit satisfactio nē. aut dāni illati recōpensationē. aut rei ablate restitutio vel simile aliquā. **S**ic ad p̄positum quādo homo p̄ peccatiā se deo subiicit p̄ peccatis cōterendo et p̄fitendo in voto ad minus deus remittit sibi peccatum q ad offensam. quia recipit eum ad amiciciā restituendo sibi gram gratū faciente. s̄ nōdū sibi peccatum dimittit quo ad totam penā. s̄ eternā mortali debitis sibi mutet in temporalē quādo p̄terit impropotionata tamē viribus penitentis in hoc mundo. et ideo in purgatorio liuendam ēm Tho. et Bonaventurā. Cum vero p̄fitetur et absolvitur. tūc ea dem penā vī clauī sic minuit et effi

cit p̄portionata viribus penitentis hic et in toto aboleri pot p̄ satisfactionē in vita presenti. et vim tale diminuēdi chris̄ti passio penitentie sacramēto cōculit. Et sic p̄t cā quare oportet satisfactio nē fieri. **S**ed quereres. p̄ quāto tpe vel p̄ quor opa purgatoriū aboleat per satisfactionē b̄ vel in purgatorio. **A**n. Ich. sup. iiiij. dis. xvij. Quis hanc p̄funditatem inuestigaret. cum apl's clamer. **O** altimodo diuītarū sapientie et sciētie dei q̄ incōphēsibilia sunt in dīcia ei⁹. **S**ed ne estimes illuz̄ sumebo nū odio vel inuidia abscondisse s̄ potis ex bonitate sua. p̄ nostra vīllitate magna. Scit em ēm illō Gen. viij. q̄ sensus cogitatio hois sunt ad malū pro na. **V**n si sciret quāta sue culpe debeatur p̄tritio ut deleat reatus pene eterne vel purgatoriū. ita ad maiora nō tenret. s̄ his cōtent⁹ multa purgāda cocernaret cuž tñ purgatoriū pena oēm mundi penā excedat. **S**ed q̄ sunt opa q̄ q̄ satisfacere possum⁹. **A**n. ēm doc. xv. dis. iiiij. **A**d hoc q̄ opns aliquā sit satisfactoriū deo. p̄ peccat⁹ quinq̄ requirunt. Et idē intelligendū de p̄fōlione satisfactoria. Primiū oportet q̄ sit opus bonū et beneficū cedens ad honorē dei. Opus em̄ malū aut male factū quātūcūq̄ cēt penale nō satisfaceret. q̄ nō esset ad honorē dei. immo cōtra. et penā mereret illō agēs. **P**cōz plures etiā doctores opus satisfactoriū oportet q̄ sit in charitate formatiū. **S**ecundū ēq̄ sit penale de sui natura. ita q̄ hō p̄ tale opns subtrahat sibi aliq̄a delectatiōnē corporalē. aut cōmodū corpore. aut vīle tpeale. Opus em̄ bonū non penale tō nō satisfacit. q̄ il lūd peccatiū q̄ peccādo plus iusto hūst nibil de suo subtrahit qđ tñ req̄rit iusticia. s̄ peccatiū p̄ tale opus soluz̄ p̄ficit. ideo oportet opus satisfactorium esse bonum ut cedat ad honorem dei. et

penale ut aliquid cōmodum subtrahat
peccatorū q̄ nūmis habuit sequēdo p-
pria voluntatē p̄ra dei p̄ceptū. Ideo
dicit Aug. de vera et falsa p̄nia. Huius di-
gni fructus virtutū q̄ nō sufficiunt pe-
nitētib⁹. p̄nia em̄ q̄uisores expostulat
ut dolo et gemitib⁹ morū impetrat
vitā. Illia rō quare opus satissimū
debet eē penosum. q̄ debet eē p̄serna-
tiū a furia culpa. et sō ne faciliter re-
deat ad vomitū tanq̄ afflictū extītū
et medicinale debet eē penosuz. pene
Dem sunt medicinæ. ij. Eibi. Sed co-
tra Si sic. tūc quāto q̄s eē virtuosior
et in charitate major. rāto min⁹ satisfa-
ceret. q̄ n̄ aut modicū ē penosuz assue-
tis talib⁹ feiunare. Itē oīo eadē rōne
nō esset satissimaria. Nā Jacobi. v. dī
Tristat q̄s i vob oret aut psallat. h̄n.
Tho. ad ambo. q̄n diminutio penalitatis
puenit ex pte actus. tūc dimi-
nuit satissimā. Naz ceteris parib⁹
minus satissimū q̄ feiunat cū p̄scibus
q̄ qui cū pane et aqua. Et minus satissimū
q̄ dat denariū p̄ deo q̄ qui dat flo-
renū. Sed diminutio penalitatis q̄ p-
uenit ex p̄mptitudine voluntatis quā
causat charitas et habit⁹ nō diminuit
efficaciam satissimā. Quelibet igis
oīo etiā h̄z vim satissimā. q̄ h̄uis
habeat suavitatē spūs. tūc haber etiā
afflitionē carnis spūs subservientis.
Dñ Grego. sup Ezeb. Dñ crescit in
nob fortitudo amoris intimi infirma-
mur proculdubio fortitudine carnis.
Tertius est ut sit voluntariz. ut sic sit
hois. Dñ si ab aliq totalis involunta-
rio. et renitēte exigere pena. Alle nō sa-
tissimā. h̄ forte satis patet. vñ apō
deū nō eē op̄ satissimū si eē op̄
merē suavitatiū. Quartū ē ut sit as-
sumptū ab hoie ad hoc et p̄ illū finē
ut p̄ ipm̄ p̄niciat in se p̄ctū lūz. ut sic
placet sibi deūz quē offendit q̄ p̄ctū.
Quintū ē ut illud opus sit alias inde

bītū. Id est. ut ad h̄ opus hō nō teneat
aliūde q̄ si sic tūc nō satisfaceret p̄ pec-
cato isto. q̄ nō eē corrīdēs illi fm̄ in
stīciā h̄ alteri. **S**z. **S**i sic. tūc null⁹. E
posset deo satisfaceret. q̄ rōne creatio-
nis gubernatōnis. redēptōis. et ppter
alii debem⁹ deo oē opus bonū. fm̄ il-
lud xpi Luc. xvij. Cum feceritis oīa q̄
p̄cepta sūt vobis. dicite. serni inutiles
sum⁹. q̄d debuim⁹ facere fecim⁹. h̄n.
Tho. q̄ q̄uis hō oīe q̄d p̄t deo de-
beat debito decentie. nō tū debito ne-
cessitatis et p̄cepti. q̄ nō exigis de ne-
cessitate ab hoie oīe q̄d p̄t facere. Imo
hoc ē impossibile totū conatū in vñ
dirigere. cū circa mīla op̄orteat distri-
hi. Est aut̄ hoī q̄dam mēsura a deo cō-
stituta ad quā teneat. et q̄ ab eo exigis.
scz obseruātia mādatorū dei. d̄ reliquo
ho scz de opib⁹ superogatōis p̄t sa-
tissimā p̄ p̄ctū. potuisset tū de⁹ nos
obligasse sic ut quicq̄d possum⁹ tene-
remur. h̄ ex maxima misericordia nō fecit
h̄ solū obligans vi p̄cepti ad decalo-
gum. et ad ea q̄ p̄ceptū in eo p̄tinēt
de reliquo possum⁹ oīa satissimā
exercere. Exempli ḡra Dñs liberalis
habet seruū empticiū quē si vellet in-
ste posset artare ut qcqd lucraret dñs
eēt. h̄ ex libalitate p̄n̄ misericōter solū
peit ut d̄ vinea magna decē mēsuras
tū vīni der annuatim. et de residuo ad
cōmodū p̄p̄tū et suop̄ lete vīnat. Sic
etiā dens tū decalogū a nob exigit et
q̄ in eo p̄tinēt implicitē p̄ modū p̄ce-
ptū. **S**unt igis vīre p̄missis inferri p̄
p̄t sex oīa satissimā in genere. ca-
pīdo opus satissimū generalis vi-
delicet p̄ interioreb⁹ et exterioreb⁹ la-
borosis actib⁹. Prīmū ē corrītio in-
terior. p̄ p̄ctū. et etiā dolor p̄sequēs in
corpo et gemit⁹ et hulūsmōi. Et hec
corrītio tanta p̄t esse ut etiam omne
pena delect. Ex q̄ p̄t p̄mo q̄ quisber
q̄licq̄d de p̄ctū p̄terito recordat debet

Preceptum III

Xap. X

dolorē de eo. Et quoties hoc facit rotiens minā penā. H̄ si recordes cū delectatione. tunc anger penā. Sc̄bo expedit ut sepe cum amaritudine aie de preteritis lōpore doleam⁹. Hec em faciunt hoīem securiorē de dei amicitia delēt penā magnā. humiliant. et a recidivo. p̄seruant. Secundū opus satisfactio riū ē oris cōfessio q̄ humiliat se q̄s mala. p̄pria dicendo rōne cuius pena ellā minut⁹. p̄ pctis. N̄nde expedit distincte p̄fiteri et nudevi hūllitas malor̄ sibi sit. et medicamen aptius apponat. Tertiū satisfacto riū opus est passio penosa verecundie confessionē consequens. q̄ verecundia etiā multū tollit penaz. Vñ Aug⁹. et allegat maḡr̄ dīs. xvij. quarti. Qui p̄os peccatis p̄os erubescatis. Erubescētia em̄ ipsa p̄tez habet remissōis. Quartū ē elemosyna. Quintū tetiū. Sextū est oīo. Et hec sunt tria in genere q̄ cōster vocationis satisfactoria. Nā p̄ elemosynā intelligit omne illud qđ ex misericordia expendiūl impēdi p̄t p̄ximo in utilitatem. Per tetiū intelligit oīs corporis afflictio. sive p̄ abstinentias sive p̄ vigilias. p̄grinatibes. asperitates vestium. duricias stramentorum. discalciationes pedum vel labor corporalis. Id tēdē sunt flagella quib⁹ hic puniuntur que licet nobis non infligamus. ea tñ aliūndē inflicta. accipim⁹ patiēter p̄p̄t deū in purgationē n̄ram. Ixo. v. Trbulatio patientiā opa. patientia autē probationē. id est. peccato p̄ purgationem. ut dicit glo. Per oīonē vero intelligit omne opus exteriā ad cultum latrie p̄tinēs. et ad hoc ordinatū ut hō p̄ hoc adiut⁹ et stimulat⁹ ascēdat i deū cōtemplatiōne. ut oīo vocalis. psalmo. dia. sacrificia. oblatiōes et silia. P̄onunt aut̄ tria fata in genere. Primo ut p̄ omnia q̄ habem⁹ a deo bona satisfaciamus. elemosyna de rebys exteri-

obus. secundio de corpore. et oratione de aia. Sc̄bo. q̄ tria circa contingūt p̄tia. Quedā em̄ sunt in rebus ut aia ricia. Alia in corpore. ut luxuria et gula. Illia in spū. ut superbia. inuidia et accidia. ergo p̄ oīa. p̄ oībus satisfaciēdū est. videlicet p̄ elemosynā cōtra auariciā. p̄ orationē cōtra supbia. et p̄ testinum p̄tra luxuriā. Tertio q̄ tria bona temporalia tres radices sunt omnis p̄tō. Auaricie em̄ radices sunt extremita bona. cōtra q̄ grande remedium est elemosyna. Hadix supbia. inuidie accidie ac ire ē in spū. cōtra quā ē oīo. Hadix p̄ guler luxuria in carne. contra quā est ieinū. Ex qb⁹ p̄t̄ q̄ cuiusbet cōsultū est ut videat ad qđ vicium plus inclinatus est. ut p̄tra illud assummat aptius opus satisfactoriū. Cōsider dubiū est an q̄s in mortali p̄tō possit satisfacere. H̄idef. Primo fm̄ Sc̄o. Qui p̄niam sibi in cōfessiōe et in absolutione intūcta a sacerdotez a consitēte voluntarie assumptā abiūcit volūtarier sine rōnabili cāt necessaria nō lens eā implere. est inobediens. et illa obedientia est p̄tēm mortale. q̄ ē trāgressio p̄cepti ecclesie et vicarij dīs. Propter illud periculū est sanū consilium ut cōfessor nō intingat p̄tōi p̄nitentiā. nisi de consensu suo. nec aliquid nisi de qua sperat q̄ ea z impletat. Imo a cōfessore admonēdus ē consitēns an sibi eā competat recipere. et verisimiliſt portare. Sc̄bo dīc Tho. et cōst̄ doc. licet Sc̄o. p̄trariū teneat q̄ nullus satisfacere p̄t̄ extra charitatem dei. Dpa in pena extra charitatem facta q̄ reliquissent effectū q̄ iam in p̄rito eēt nō oportet iterari. ut i elemosynas maceratōe carnis fieri p̄t̄. Est. n. fere tātū penosū dedissevū florētū. sic dare denariū. et sīr̄ ybi q̄ abstinentiā effectus in carne relictus eēt.

(Capitulum. xj.